

Historio pri la internacia lingvo, 9-a parto
Zamenhof kaj Schleyer
Claude Gacond, 239-a radioprelego, 1968.05.08 & 11

Cl.- Parolas gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond.

Dum prelegaro ni dediĉis nian atenton al la volapüka movado. Por konkludi tiun studon ni ekzamenos la sintenon de Zamenhof rilate al la lingvo de Schleyer.

A.- En la gazeto *La Esperantisto* Zamenhof publikigis serion da artikoloj titolitaj *Esperanto kaj Volapük*. Tiu eseo havis propagandan karakteron, pro tio ĝi estis dulingve redaktita en esperanto kaj en la germana.

Cl.- En tiu longega kaj ne ĉiam konvinkiga verko oni trovas paragrafojn, kiuj estas ege valoraj por la historio mem de nia lingvo. Zamenhof ne ŝatis paroli pri si mem, tial la aŭtobiografiaj tekstoj ege mankas al ni. Pro tio ni citos eron, kiu havas resonon, kiun oni neofte trovas en la skriboj zamenhofaj :

A.-« *Kiam mi antaŭ 13 jaroj komencis mian laboron, tiam Volapük ankoraŭ ne estis en la mondo. La laboro estis tre malfacila, kaj nur tiuj, kiuj mem provis komenci similan laboron, komprenos, kiom da pacienco kaj zorgoj ĝi postulis. Kiam la plej granda parto de mia laboro estis jam finita, tiam sur la scenon venis Volapük. Kaj en la unua minuto mi estis ĝoja, kiam mi ĝin aŭdis. Vi estas libera, mi diris al mi mem : via amata songo efektiviĝis, vi povas nun komenci uzi la vivon! Sed kiam mi pli proksime ekkonis la Volapük'on, mi baldaŭ vidis, ke ekster la **nomo** sen ia fundo* kaj ekster laŭdaj reklamoj ĝi nenion en si enhavas, - kaj mi denove reiris al mia laboro. »*

Cl.- En aŭgusto 1890 estis subite interrompita tiu artikolaro pri *Esperanto kaj Volapük*. Poŝtkarto hazarde konservita kaj rikoltita de Johann Dietterle por publikigo en la *Originala Verkaro* de Zamenhof donas la sekreton de tiu halto.

A.- « *Al sinjoro W. Trompeter.- La artikolo **Esperanto kaj Volapük** ne estos finita, ĉar nun la tempo multe ŝanĝiĝis kaj la batalo kontraŭ Volapük jam ne estas bezona ; nun estas pli utile ne fari plu komparojn. [...]* »

Cl.- Zamenhof revenos al la temo Volapük en 1905 dum la unua Universala Kongreso en Bulonjo ĉe Maro. Jen ero el lia parolado :

A.- « *En la unua kongreso de la esperantistoj estas necese diri kelkajn vortojn pri la ĝismunaj batalantoj de nia afero. Sed antaŭ ol mi parolos pri la batalantoj speciale esperantistaj, mi sentas la devon diri ĉi tie kelkajn vortojn pri unu homo, kiu havas tre grandajn meritojn en nia afero kaj al kiu bedaŭrinde la esperantistoj ofte rilatas maljuste nur tial, ĉar li, multe farinte por la ideo de lingvo internacia ĝenerale, ne apartenas tamen al la amikoj de tiu speciala lingva formo, por kiu ni batalas.*

Cl.- *Mi parolas pri la tre estiminda sinjoro Johann-Martin Schleyer, la aŭtoro de Volapük. La lingva formo, por kiu laboris tiu respektata maljunulo, montriĝis ne praktika ; la vojo, kiun li elektis, montriĝis ne bona, kaj la afero, por kiu li batalis, baldaŭ falis, kaj per sia falo ĝi alportis grandan malutilon al nia ideo entute kaj precipe al tiu speciala formo de la ideo, por kiu ni batalas.*

A.- *Sed ni devas esti justaj, ni devas taksi ĉiun homon ne laŭ lia venko aŭ malvenko, sed laŭ liaj laboroj. Kaj la laboroj kaj meritoj de sinjoro Schleyer estis tre grandaj.*

Cl.- *Kun granda fervoro li laboris por la ideo de lingvo internacia en la daŭro de multaj jaroj ; dum multaj personoj donadis nur nudajn projektojn, li estis la unua, kiu havis sufiĉe da pacienco, por ellabori plenan lingvon de la komenco ĝis la fino, kaj ĝi ne estas lia kulpo, se la lingvo montriĝis ne praktika.*

Historio pri la internacia lingvo, 9-a parto
Zamenhof kaj Schleyer
Claude Gacond, 239-a radioprelego, 1968.05.08 & 11

A.- *Li estis la unua, kiu per senlaca laborado vekis la intereson de la mondo por la ideo de lingvo neŭtrala, kaj ĝi ne estas lia kulpo, se lia falinta afero por longa tempo malvarmigis la mondon por ĉia arta lingvo.*

Cl.- *Li volis fari grandan bonon, kaj por la atingo de tiu bono li laboris tre multe kaj fervore, kaj ni devas lin taksu ne laŭ sukceso, sed laŭ liaj** volo kaj laboro.*

A.- *Se la ideo de lingvo internacia iam venkos la mondon – tute egale, ĉu ĝi estos sub la formo de Esperanto aŭ de ia alia lingvo – la nomo de Schleyer okupos ĉiam la plej honoran lokon en la historio de nia ideo, kaj tiun ĉi nomon la mondo neniam forgesos.*

Cl.- *Mi esperas, ke mi esprimos la opinion de ĉiuj partoprenantoj en nia kongreso, se mi diros : « ni esprimas nian koran dankon al sinjoro Schleyer, la unua kaj plej energia pioniro de la ideo de neŭtrala lingvo internacia. »*

A.- Ni komplete citis tiun parton de la parolado de Zamenhof por montri la ŝanĝon de sinteno inter la artikolaro, kiu akre kritikis ĉion en Volapük kaj en la faroj de Schleyer, kaj tiu reĝustigo. Oni povus vidi nur ŝanĝon de bataltaktiko. Ni pensas, ke temas pri io pli profunda. Kiam Zamenhof polemikis kontraŭ la volapükistoj, tiam tiu movado estis ankoraŭ potenca. Tuj kiam ĝi ekkrisis, Zamenhof ĉesis ataki. Tiam li estus povinta profiti pri la situacio. Sed tian geston li sin rifuzis. Nur objektive Volapük estis danĝera. Objektive ĝi ekruiĝis. Oni lasu la faktojn mem agi. Plua atakado estus subjektiva reago kontraŭ malamiko. Sed la esperantistaro ne reagis tiel. La venontan semajnon ni legos al vi erojn el artikoloj aperintaj en esperanta revuo. Zamenhof tiam sentis la bezonon rehonorigi la personecon de Schleyer antaŭ la esperantistaro, por ke la atakoj kontraŭ tiu maljunulo ekĉesu.

Cl.- En du aliaj kongresaj paroladoj Zamenhof reparolis pri Volapük kaj Schleyer. Dum la kvara Universala Kongreso okazinta en 1908 en Dresdeno li rememorigis, ke Germanio estas la lulilo de la ideo de lingvo internacia, dank'al la neforgesebla granda merito de la pastro Johann-Martin Schleyer.

A.- Okaze de sia parolado antaŭ la sepa Universala Kongreso en Antvepeno Zamenhof proponis, ke oni telegrafe gratulu la prelaton Johann-Martin Schleyer, kiu antaŭ nelonge festis la okdekjaran datrevenon de sia naskiĝo.

Cl.- Zamenhof bone disigis la homon de la verko. Pri la lingvo li diris :

A.- *« Volapük ne estis venkita de Esperanto, kiel multaj personoj pensas tute erare ; ĝi pereis per si mem en tiu tempo, kiam la trankvile kaj senartifike laboranta Esperanto estis ankoraŭ tre malforta, por iun venki ; ĝi pereis ne pro sia stranga sonado aŭ pro aliaj similaj kaŭzoj, ĉar al ĉio oni povas alkiutimiĝi... Volapük pereis ĉefe pro unu grava eraro, kiun ĝi bedaŭrinde enhavis : **absoluta manko de natura evoluipovo.** »*

Cl.- Kaj Zamenhof aldonis konklude :

A.- *“Tiu eraro, kiu pereigis Volapükon, neniel malgrandigas la meritojn de ĝia aŭtoro, kiu la unua potence skuis la mondon por nia ideo. »*

Cl.- Vi aŭdis prelegon el Svislando. Parolis Claude kaj Andrée Gacond. Ĝis reaŭdo !

(* en la originala teksto erare *fondo*.)

(** en la originalo *lia volokaj laboro*.)